

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พันธกิจสำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง คือการผลิตและพัฒนาครู ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ในหมวด 1 มาตรา 7 ดังนั้นในการประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ประชุมได้ตระหนักถึงปัญหาและเห็นความสำคัญของเรื่องนี้จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชน ท้องถิ่นระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 เพื่อดำเนินงานสนับสนุนการพัฒนาการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาวัตถุประสงค์หนึ่งตามบันทึกข้อตกลงนี้คือการสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นเชิงประเด็น อาทิ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่น วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งที่ประชุมสภาอธิการบดีมีมติเห็นชอบให้สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัยมีการใช้แนวคิดจาก ผลของโครงการวิจัย Teacher Coaching และโครงการวิจัยเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นฐาน แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีแนวคิดหลักที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดและกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานฐานวิจัย (RBL) จากงานวิจัยโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา แนวคิดการโค้ชจากงานวิจัย Teacher Coaching

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครู ถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูดำเนินการโดยพัฒนาครูที่เลี้ยงของนักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมาย และให้นักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และสร้างชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) โดยอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศก์ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาบัณฑิตครูพร้อมทั้งเป็น “โค้ช” ให้กับนักศึกษาที่ฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฝึกใช้ในวัดกรรมที่ได้รับการพัฒนามากับนักเรียนของตนเอง โดยมีครูพี่เลี้ยงเป็น “โค้ช” ที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

โดยระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะมีการถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งนำชุดความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนำเสนอชุดความรู้แก่เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ขณะเดียวกันดำเนินการวิจัยและพัฒนาครูของครู นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาชุดต่อไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในคณะครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นสถาบันหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการวิจัยดังกล่าว และได้ดำเนินการคัดเลือกคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาต่างๆ เข้าร่วมโครงการ เพื่อจะได้พัฒนาให้เป็นอาจารย์ต้นแบบ ในการผลิตบัณฑิตครุศาสตร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ในลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learning) มาทดลองใช้ในรายวิชาวิธีสอนชีววิทยา 2 ปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 4 สาขาชีววิทยา ทั้งหมด 38 คน แบ่งเป็น ชาย 5 คน หญิง 33 คน ข้อมูลนักศึกษานี้ในภาพรวมนี้นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชานี้เป็นนักศึกษาที่เรียนสายวิทย์คณิตในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงเป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางการเรียนอยู่ในระดับดี นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนในสาขาที่ตนเลือก รวมถึงมีความคาดหวังในการประกอบอาชีพ ในสาขาที่เลือกเรียนค่อนข้างสูง จึงทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน ในการปฐมนิเทศนักศึกษา เมื่อเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ได้มีการปฐมนิเทศนักศึกษา อาจารย์ได้ให้นักศึกษาสะท้อนคิดถึง สาเหตุการเลือกเรียนในสาขาชีววิทยา ซึ่งจากผลการสะท้อนคิดพบว่า นักศึกษาส่วนมากที่เลือกเรียนในสาขานี้ คือ เป็นสาขาที่มีความขาดแคลน ครูผู้สอนในรายวิชาชีววิทยาขาดเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่ยอมเรียน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำตามมา จึงทำให้นักศึกษาที่เลือกมาเรียนมีความคาดหวังว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมให้ดีขึ้น จากข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษานี้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยหัวใจที่ใคร่ครวญ การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถสร้างระบบคิดและทักษะการเรียนรู้ใหม่พร้อมไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นกระบวนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นหาคำตอบจริงได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็น “โค้ช” ที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการร่วมคิด ร่วมอภิปราย ร่วมแบ่งปันความรู้จากการลงมือปฏิบัติการ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนลักษณะนี้น่าจะสร้างสายสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรระหว่าง

ผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมที่เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาในปีการศึกษาถัดไปอีกด้วย

ดังนั้นจึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นเพื่อสนับสนุนให้นักวิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีความรู้ มีประสบการณ์ และสามารถพัฒนางานวิจัยในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 38 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learning) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง (CCR)

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายใน และใคร่ครวญจนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ผู้เรียนสนใจเรียนรู้สู่การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้และสามารถสื่อสารองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านงานเขียนและการนำเสนอด้วยวาจาและนิทรรศการจากการทำโครงการด้วยกระบวนการวิจัย

ระบบพี่เลี้ยง หมายถึง กระบวนการชี้แนะ (coaching) และการชี้แนะในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้ศักยภาพของนักศึกษาให้สูงขึ้น มุ่งเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอนชีววิทยา 2 ด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยงสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. นักศึกษามีความพึงพอใจการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอนชีววิทยา 2 ด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและระบบพี่เลี้ยง

